

Odonata in Belgium : a bibliographical list of the period 1967-1988

by A. ANSELIN & Ph. GOFFART

Abstract

The last two decades, the number of publications on Belgian Odonata has gradually increased. However, the need for a recent review was clear, as most of this information appeared in ill known local or regional journals and reports. The list presented here is a compilation of 102 papers published between 1967 and 1988 on Belgian Odonata. It will be a usefull base for everyone studying this group.

Key-words: Odonata, Belgium, Bibliography.

Samenvatting

Het aantal publicaties over Odonata in België is de laatste 20 jaar geleidelijk aan gestegen. Er was echter nood aan een overzicht, gezien het grootste deel van de informatie verscheen in weinig gekende lokale of regionale tijdschriften. De hier opgestelde lijst geeft een overzicht van 102 artikels over de Belgische Odonata, verschenen tussen 1967 en 1988, en vormt een nuttige basisreferentie voor ieder die deze groep bestudeert.

Trefwoorden: Odonata, België, Bibliografie.

Introduction

About twenty years ago, DUMONT (1967) published a "Bibliographie des publications odonatologiques réalisées par des auteurs belges." (Biologisch Jaarboek Dodonea, 35: 290- 303). No addenda for the subsequent period have appeared since then. During the last two decades the number of publications on Belgian Odonata has gradually increased. However, this information often appeared in ill known or regional journals and reports. Such articles can nevertheless be of great value for long-term faunistic comparative studies and for nature conservation or management purposes, as they often contain the only available information on local sites, and should therefore not be lost. Also, the interest in dragonflies in our country is rapidly increasing and such a list represents a useful base for every student of this group. The list presented here is a compilation of papers published between 1967 and 1988. As it deals with articles on the Belgian odonatofauna only, its aim slightly differs from that of Dumont's (1967) list. An annotated bibliography and an index to all hitherto published information on Belgian dragonflies (over the last two centuries) will be published elsewhere (ANSELIN & GOFFART, in prep.).

Results

The list consists of 102 publications. We included several unpublished studies and also species-lists available in reports, as they contain interesting data on our Belgian Odonata. It was attempted to make the present bibliography as complete as possible, nevertheless, the authors would be pleased to receive any comments or additional information.

ANSELIN, A., 1971. Iets over de libellen in de Kleiputten van Hoeke en te Meetkerke. *De Roerdomp*, 11: 61-62.

ANSELIN, A., 1972. Libellen in de Kleiputten van Hoeke. *Stentor*, 10 (1): 25-30.

ANSELIN, A., 1974. Libellenverslag Fonteintjes. *De Roerdomp*, 15: 5-6.

ANSELIN, A., 1975a. Libellen tijdens het zoka te Vierves-sur-Viroin, *De Drekvlieg*, Insektenwerkgroep, 1 (3): 9-14.

ANSELIN, A., 1975b. Voorlopig overzicht van de Libellen-waarnemingen in Noord-West-Vlaanderen. *De Drekvlieg*, Insektenwerkgroep, 1 (5): 5-9.

ANSELIN, A., 1977. Libellen tijdens het zoka te Matagne-la-Petite, 13-24 juli 1976. *Stridula*, 1 (1), 11-19.

ANSELIN, A., 1978a. Inleiding tot het BJN-IWG weekendje te Brugge: een overzicht van enkele excursiegebieden en hun entomofauna. *Stridula*, 2 (2): 12-14.

ANSELIN, A., 1978b. Verspreiding en oecologie van Odonata in enkele gebieden rond Brugge. Ongepub. Licentiaatsthesis, RUG, Gent, 155 pp.

ANSELIN, A., 1979. Libellen kijken in het Brugse: waar, wat en hoe? *De Roerdomp*, 19: 120-123.

ANSELIN, A., 1980a. Tien dagen in l'Entre-Sambre-et-Meuse, een natuurhistorisch verslag van het zoka te Nismes (Couvin), augustus 1979; 4. Libellen (Odonata). *Stentor*, 16 (1): 2-29.

ANSELIN, A., 1980b. Na 15 jaar een nieuwe vindplaats van *Somatochlora arctica* (Zetterstedt): een bijna verdwenen soort of te weinig onderzocht? *Stentor*, 16 (2): 64.

ANSELIN, A., 1980c. Over het voorkomen van de roodoogjuffers *Erythromma viridulum* (Charpentier) en *E. najas* (Hanseman) in het Brugse. *Stentor*, 16 (3): 45-56.

- ANSELIN, A., 1982. Libellen (Odonata) in de Kraenepoel. In: "De Kraenepoel, een evoluerend stukje Vlaanderen" Uitgave naar aanleiding van de studiedag "De Kraenepoel" Aalter: 25-28.
- ANSELIN, A., 1983a. Neufunde von *Somatochlora arctica* (Zetterstedt, 1840) in Belgien. *Libellula*, Freiburg/Karlsruhe/Bonn, 2(1-2):35-36.
- ANSELIN, A., 1983b. Libellen in het natuurbewoud. *Natuurreservaten*, 83: 39-44.
- ANSELIN, A., 1983c. Libellules et conservation de la nature. *Réserves naturelles*, 3: 5-10. (adapted version of 1983b).
- ANSELIN, A., 1984a. First results of the new mapping-program of Odonata in Belgium. *Libellula*, Hannover, 3 (3-4): 79-88.
- ANSELIN, A., 1984b. Libelleninventarisatie 1984. *Gomphus*, 1 (3): 8-11.
- ANSELIN, A., 1985. An isolated locality of *Somatochlora arctica* (Zett.) in Limburg, Belgium (Anisoptera: Corduliidae). *Notulae Odonatologicae*, 6: 97-98.
- ANSELIN, A., 1987. Sterren en nimfen langs onze beken. *Natuurreservaten* 87: 120-121.
- ANSELIN, A., 1989. Nieuws van het verspreidingsonderzoek. *Gomphus*, 5 (1): 2-4.
- ANSELIN, A. & MICHIELS, N., 1985. Premiers résultats et organisation de la cartographie des Odonates belges (suppléments) (Abstr.). Symposium Invertébrés menaçants-Invertébrés menacés, Gembloux, Fac. Sc. agr. Etat 1985: 21-22.
- A.P.E.E., 1980. Pour la sauvegarde du site de la boucle de l'Ourthe à Esneux; Livre blanc: Odonates. p. 117. Association pour la protection de l'Environnement à Esneux, asbl, 210 pp.
- BARVAUX, E., 1987. Contribution à l'étude des Odonates des Hautes Fagnes. *Revue verviétoise d'histoire naturelle*, 44: 30-41.
- BARVAUX, E., 1988. Notes sur *Somatochlora arctica* Zetterstedt 1840, Odonate boréo-alpine des Hautes Fagnes. *Revue verviétoise d'histoire naturelle*, 45: 13-21.
- BOOSTEN, G., 1986.: Odonata de la collection G. Boosten. *Bulletin et Annales de la Société royale belge d'Entomologie*, 122: 264-267.
- CAMMAERTS, R., 1967. Note sur les Odonates d'une mare des environs de Bruxelles. *Bulletin et Annales de la Société royale belge d'Entomologie*, 103: 301-314
- CAMMAERTS, R., 1979. Atlas Provisoire des Insectes de Belgique et des régions limitrophes. Cartes 1333 à 1400. Les Odonates de Belgique et des régions limitrophes. Gembloux.
- COECKELBERGHS, C., 1985. Libellen: 1. Algemene benadering op het niveau van het L.S.O. 2. Verspreidingsonderzoek in de fusiegemeente Bornem. Scriptie voorgedragen tot het bekomen van het diploma voor geaggr. L.S.O. afd. Wetenschappen- Aardrijkskunde. Normalschool St-Niklaas, 156 pp.
- DA CAMARA-SMEETS, M., DELESCAILLE, L.M. & MARIN, C., 1985. Les Odonates du Bassin de la Haine. In: "Protection et gestion écologique des zones humides dans la région transfrontalière du bassin de la Haine et de la Scarpe, rapport inédit, GIREA, Commission des C.E., Service de l'Environnement et de la protection des consommateurs: pp: 179-183. (same as n° 96).
- DE MEYER, E., & LAMBERIGTS, B., 1988. Oostkantons: Libellen. *Euglena*, 1988 (1): 27.
- DE SCHEEMAER, F., 1978. Libellen tijdens het kamp te Bolderberg (Limburg), 4-8/7/77. *Stridula*, 2 (2): 2-4.
- DUMONT, H., 1971. A contribution to the ecology of some Odonata. The Odonata of a 'trap' area around Denderleeuw (Eastern Flanders, Belgium). *Bulletin et Annales de la Société royale belge d'Entomologie*, 107: 211-235.
- DUMONT, H., 1977. Redécouverte d'*Oxygastra curtisii* (Dale, 1834) en Belgique (Odonata). *Bulletin et Annales de la Société royale d'Entomologie*, 113: 26.
- DUMONT, H., & HINNEKINT, B., 1973. Mass migration of dragonflies, especially in *Libellula quadrimaculata* L.: a review, a new ecological approach and new hypothesis. *Odonatologica*, 5 (1): 1-20.
- GOFFART, P., 1983. Contribution à l'étude des Odonates des tourbières du plateau des Tailles. Mémoire de Licence, non-publié., Univ. Catholique de Louvain, Louvain-la-Neuve, 172 pp.
- GOFFART, P., 1984. Observations de *Crocothemis erythraea* et *Anax parthenope* en Belgique durant l'été 1983. *Gomphus*, 1 (3): 1-3.
- GOFFART, P., 1985a. Compte-rendu de l'excursion en Hainaut et Namurois, 29 juillet 1984. *Gomphus*, 2 (2): 3-5.
- GOFFART, P., 1985b. Les Odonates des tourbières des Hauts Plateaux ardennais: mesures de protection. Symposium Invertébrés menaçants-Invertébrés menacés, Gembloux, Fac. Sc. agr. Etat 1985: 39-40.
- GOFFART, P., 1985c. Comparaison de la faune des Odonates des tourbières des hauts-plateaux ardennais. Résumé d'un exposé au Colloque Scientifique des "Amis de la Fagne" les 19 et 20 octobre 1985. Hautes Fagnes, 51 (4): 97.
- GOFFART, P., 1989. Compte-rendu de l'excursion en Thudinie et dans la Fagne schisteuse, le 7 août 1988. *Gomphus*, 5 (1): 4-6.
- GOFFART, P., 1989. *Coenagrion lunulatum*, un odonate en expansion? *Notes faunistiques de Gembloux*, 18: 3-9.
- GOFFART, P. & LAFONTAINE, R.M., 1988. Intérêt odonologique de la section de l'Ourthe comprise entre Melreux et Deulin. in "Aménagement écologique des berges des cours d'eau navigables. II. Etude de Cas: la Meuse et l'Ourthe. GIREA, Rapport non- publié, pp. 105-109. (215 pp.).
- GRYFFROY, D., 1978. Libellenwaarnemingen in de excursiegebieden van afdeling Roeselare. *De Snepe*, 9 (1): 17- 26.
- HINNEKINT, B., 1969. Een aberrant van *Enallagma cyathigerum* (Charp., 1984). *Bulletin et Annales de la Société royale belge d'Entomologie*, 105: 45-47.

- HINNEKINT, B., 1972. Thermal pollution as a probable cause of a winter ecdysis of *Aeshna cyanea* (Müller) (Anisoptera: Aeshnidae). *Odonatologica*, 1/3: 163-164.
- HINNEKINT, B., 1986. Dynamique de population chez *Ischnura e. elegans* (Vander Linden) (Insectes: Odonates) avec intérêt particulier pour les changements morphologiques de coloration, le polymorphisme des femelles et l'influence du cycle pluriannuel sur le comportement. Thèse non-publiée, Université des Sciences et Techniques de Lille, Lille. 27+90+96 pp.
- HINNEKINT, B., 1987. Population dynamics of *Ischnura e. elegans* (Vander Linden) (Insecta: Odonata) with special reference to morphological colour changes, female polymorphism, multiannual cycles and their influence on behaviour. *Hydrobiologia*, 146: 3-31.
- HOSTE, I., 1986. Libellen in het Aalterse. *Natuurkontakt*. Wielewaal Aalter, 4 (2): 6-7.
- HOSTE, I., 1989. Verslag van de excursie naar de omgeving van Postel op 11 september 1988. *Gomphus*, 5 (1): 6-7.
- HOSTE, I., 1989. Libellen (Odonata) tussen Brugge en Gent. *Phegea*, 17 (1): in press.
- LAM, E., 1984. Beekjuffers in de Ardennen. *Amoeba*, 61 (8): 16-17.
- LECLERCQ, J., GASPARD, Ch., MARCHAL, J.L., VERSTRAETEN, Ch. & WONVILLE, Ch., 1980. Analyse des 1600 premières cartes de l'atlas provisoire des insectes de Belgique, et première liste rouge d'insectes menacés de la faune belge. Odonates: p. 48-49 + carte 17, p. 20.
- LEJEUNE, G., 1976. Libelletjes te Torgny van 1-12 juli 1976. *Stridula*, 2 (3-4): 5-8.
- LEJEUNE, G., 1977. Libellentrekverslag. *De Roerdomp*, 17 (4): 45-48.
- LEJEUNE, G., 1978. Opmerkingen over de libellentabel. *Stridula*, 2 (1): 12-13.
- LEPLA, K., 1988. Oproep medewerking aan het libellenverspreidingsonderzoek. *De Sneppe*, 19: 7-10.
- LERNER, S., 1982. Libellen in de streek even ten Noorden van Brussel. *Stridula*, 6: 6-8.
- LERNER, S., 1984. Tweede waarneming voor België van de Zuidelijke Keizerlibel (*Anax parthenope*) te Zemst-Laar in Brabant. *Gomphus*, 1 (1): 8-9.
- LITT, R., 1980. La larve d'*Aeshna juncea* L. (Odonate Anisoptère). *Revue verviétoise d'Histoire naturelle*, 37: 29-32.
- LITT, R., 1981. Phototropisme: *Leucorrhinia dubia* Vaud. et *Sympetrum scoticus* D., attirés par les teintes claires (Odonates Anisoptères). *Revue verviétoise d'Histoire naturelle*, 38 (1-3): 17-19.
- LITT, R., 1982. Ethologie des Odonates: comportement, aggrégativité, parade, accouplement et pontes. *Revue verviétoise d'Histoire naturelle*, 39 (1-3): 10-12, 39 (3-6): 18-20.
- LITT, R., 1985. Eclosion d'une Libellule mélanisante *quadrimaculata* L. variété *praenubila* (New. 1833) (Odonate) dans les Fagnes spadoises. *Revue verviétoise d'Histoire naturelle*, 42 (A): 3-5.
- LITT, R., 1987. Etude d'un milieu suburbain: Parc de Séroule. Les Odonates. *Revue verviétoise d'Histoire naturelle*, 44: 20-24.
- LITT, R., 1988. Capture d'une libellule par une plante carnivore. *Revue verviétoise d'Histoire naturelle*, 45: 41-43.
- MAES, T., 1982. Biotoopbeschrijving van enkele libellenvindplaatsen rond Melle. *Stridula*, 6: 9-11.
- MARTENS, K., 1976. Enkele gegevens over de evolutie van de libellenstand van de Hobokense Polder. *Beenbreek*, 8 (7): 30-32.
- MARTENS, K., 1979a. Insekten in de Hobokense Polder. 1. Odonata (Libellen). *Phegea*, 7 (1): 2-9.
- MARTENS, K., 1979b. Aanvullingen op de Libellentabel (1974). *Phegea*, 7 (2): 54-55.
- MARTENS, K., 1979c. Interessante libellenwaarnemingen. *Phegea*, 7 (3): 88.
- MARTENS, K., 1980. Libellen in de Kleiputten van Hemiksem. *Phegea*, 8 (1): 17-24.
- MARTENS, K., 1982a. *Onychogomphus uncatus* (Charpentier, 1840) (Odonata Gomphidae), a new species for the Belgian fauna. *Bulletin et Annales de la Société royale belge d'Entomologie*, 118: 193-194.
- MARTENS, K., 1982b. De Odonata van de kollektie Hostie. *Phegea*, 10 (4): 179-183.
- MARTENS, K., 1982c. New localities for *Epithecina bimaculata* (Charp.) (Anisoptera, Corduliidae), with a review of its status in Western Europe. *Notulae Odonatologicae*, 1: 157-159.
- METSU, I., 1969a. Libellen tijdens het werkkamp te Kalmt-hout, august. 1969. *Stentor*, 7 (2): 36-37.
- METSU, I., 1969b. Libellen te Konzen (juli 1968). *Stentor*, 7 (2): 38.
- MICHIELS, N., 1981. Libellen op het zoka naar de Nederlandse Kempen. *Wieltje*, 12: 166-168.
- MICHIELS, N., 1984a. Inleidende ecologische studie van drie coëxisterende *Sympetrum*-soorten (Odonata, Fam. Libellulidae) in Den Diel, Mol. Ongepub. Licentiaatsthesis, UIA, Wilrijk, 160 pp.
- MICHIELS, N., 1984b. *Anax parthenope*: een nieuwe waarneming. *Gomphus*, 1 (5): 7-8.
- MICHIELS, N., 1985. Libellenverspreidingsonderzoek: verwerking van de gegevens. *Gomphus*, 2 (1): 17-19.
- MICHIELS, N., 1987. De libellenfauna van Den Diel te Mol: uitzonderlijk, maar bedreigd. *Wielewaal*, 53: 149-160.
- MICHIELS, N., 1989. Morphology of male and female genitalia in *Sympetrum danae*, with special reference to the mechanism of sperm removal during copulation (Odonata: Libellulidae). *Odonatologica*, 18 (1): 21-31.
- MICHIELS, N. & DHONDT, A.A., 1987. Coexistence of three *Sympetrum* species at Den Diel, Mol, Belgium (Anisoptera: Libellulidae). *Odonatologica*, 16 (4): 347-360.
- MICHIELS, N. & DHONDT, A.A., 1988a. Direct and indirect estimates of sperm precedence and displacement in the dragonfly *Sympetrum danae* (Odonata: Libellulidae). *Behavioral Ecology and Sociobiology*, 23: 257-263.

- MICHIELS, N. & DHONDT, A.A., 1988b. Effects of emergence characteristics on longevity and maturation in the dragonfly *Sympetrum danae* (Anisoptera: Libellulidae). *Hydrobiologia*, 147: 149-158.
- MICHIELS, N. & VAN MIERLO, M., 1982. Libellentabel voor België. Uitgave Wielewaaljongeren, Turnhout, 46 pp.
- MICHIELS, N., ANSELIN, A., GOFFART, P., & VAN MIERLO, M., 1986. Voorlopige verspreidingsatlas van de Libellen (Odonata) van België en het Groothertogdom Luxemburg./Atlas provisoire des Libellules (Odonata) de Belgique et du Grand-duché de Luxembourg. *Euglena/Gomphus* extra uitgave/numéro spécial. 36 pp.
- MOENS, J., 1967a. Tonic regulation of the hemolymph in the larvae of the dragonfly *Ischnura elegans* (Vanderlinden) (Odonata, Zygoptera) *Archives Internationales Physiologie et Biochimie*, 75: 57-64.
- MOENS, J., 1967b. Libellen, *Hamster*, 7: 1-67.
- MOENS, J., 1973. Study of the waterbalance in larvae of *Aeshna cyanea* (Müll.) by means of measurement of change in total body weight, with special reference to the method (Anisoptera: Aeschnidae). *Odonatologica*, 2 (2): 91-98.
- MOENS, J., 1975a. Ionic regulation of the hemolymph in the larvae of *Aeshna cyanea* (Müller) (Odonata, Anisoptera). *Archives Internationales Physiologie et Biochimie*, 83: 443-451.
- MOENS, J., 1975b. Osmoregulation and the regulation of the free amino acid fraction in the hemolymph of the larvae of *Aeshna cyanea* (Müller) (Odonata, Anisoptera). *Odonatologica*, 4 (3): 169-176.
- MOENS, J., 1975c. Changes of the hemolymph volume in larvae of *Anax imperator* (Leach) and *Aeshna cyanea* (Müller) during starvation in different experimental media. *Odonatologica*, 4 (4): 219-224.
- MOENS, J., 1981. Limburg Natuurlijk, deel 2, Libellen. Stichting Limburgs Landschap, Bree. 112 pp.
- VAN MAANEN, K., 1983. Beeknimf, territorium en balts-gedrag in 1982 te Belvaux-sur-Lesse. *Trias*, 1: 5-6.
- VAN MIERLO, M., 1982. Waarnemingen van de Zuidelijke Bronlibel in Belgisch Lotharingen. *Stridula*, 6: 3-6.
- VANNIEUWENHUYZE, R., 1975. Insektenwaarnemingen tijdens het zoka te Torgny van 2 tot 9 juli 1975. *De Drekvlieg*, 1 (3): 4-9.
- VAN NOORDWIJK, M., 1978. A mark-recapture study of coexisting zygoptera populations. *Odonatologica*, 7 (4): 353-374.
- VERHAEGEN, J.P., DELMARCHE, C. & ANRYS, P., 1984. Les Libellules du Bassin de la Haine. In "Approche écologique des éléments menacés de l'avifaune du bassin de la Haine. Propositions de mesures de conservation, Compléments pour la Loutre, le Rat musqué et les Odonates". Inst. roy. des Sc. Nat. de Belg.: pp. 159-162.
- VERLINDEN, C., 1976. Libellen. Zweefvliegen en Wapenvliegen in het Ekers moerasje. *Stridula*, 2 (1): 3-11.
- VERLINDEN, C., 1977. Libellen in onze kalkstreken. *Stridula*, 1 (1): 20-22.
- WASSCHER M. & MICHIELS, N., 1982. Libellen op een zomerkamp in de Belgische Kempen, *Stridula*, 6: 11-24.

Anny ANSELIN
Koninklijk Belgisch Instituut
voor Natuurwetenschappen
Vautierstraat 29
B-1040 Brussel, Belgium

Philippe GOFFART
Institut Royal des Sciences
naturelles de Belgique
29, rue Vautier
B-1040 Bruxelles, Belgium